

CRITERIILE DOMENIALITĂȚII PUBLICE ÎN DREPTUL FRANCEZ

Jr. Alexandra-Eszter VASIU

Abstract

The formation of the public domain in french law, and also the delimitation of the private propriety and the public one.

The criteria for placing a good in the public domain as well as relevant cases in the regard.

Keywords: *public domain in french, relevant cases, accessory theory.*

Proprietatea unei persoane juridice

Criteriile de domenalitate publică: această noțiune a fost, în 2006, originea jurisprudențială care a contribuit la dezvoltarea domeniului public. După ce s-a adoptat o poziție moderată cu privire la acest criteriu, jurisprudența administrativă s-a angajat să mărească noțiunea și sfera termenului domeniului public, iar, ca rezultat, va oferi domeniului public un criteriu de delimitare a bunurilor proprietate publică, și anume serviciul public. Acesta îi va permite domeniului public să adauge, la lista deja existentă, și alte categorii de titulari ai dreptului de proprietate publică.

Dar sfera „serviciilor publice franceze”, fiind doar o subtilă strategie jurisprudențială care a contribuit la mărirea sferei de competență a judecătorilor administrativi, care până la acel moment au fost într-un anumit mod „agresați” de prevederile dreptului comun pentru a soluționa litigiile de drept administrativ. Această criză a serviciilor publice a făcut să se resimtă efectele asupra domeniului public „stilului francez” care a fost nevoit, chiar și el, să se adapteze noilor tendințe.

Pentru existența unei coerențe, CGPPP regroupează domeniul public și domeniul privat în ansamblul proprietăților publice în general. Domeniul privat se regăsește pe un loc inferior, când acesta a fost definit în mod negativ: bunuri publice care nu fac parte din domeniul public sau bunuri excluse din domeniul public. O nouă definiție a domeniului public și-a propus să adapteze noțiunea domeniului public și, de asemenea, s-a încercat ca acesta să fie încadrat în a doua parte a Codului, loc

unde era reglementată gestiunea, și nu în prima parte a Codului, loc unde se găsea reglementată achiziția.

Clarificarea acestei situații a fost oferită de momentul în care a fost fixată destinația și afectarea bunurilor care formează proprietatea publică. Aceste criterii de recunoaștere a domeniialității publice nu existau până în acel moment, fapt pentru care de la acel moment devenea foarte clar cine poate fi titularul dreptului de proprietate asupra bunurilor din domeniul public.

CGPPP – cuprinde imprecizia câmpului de aplicare a domeniului public – în acesta se reia esențialul criteriului organic (deci criteriul final fondat afecțiunii bunului), însă acesta modifică concepția amenajamentului „special” devenit indispensabil, transformând un bun principal în bun accesoriu. Un punct de plecare pentru aplicarea acestui criteriu a fost lista bunurilor mobiliare.

Proprietatea unei persoane juridice

Criteriul organic permite identificarea proprietăților publice care sunt formate din bunuri care aparțin proprietății publice a statutului sau unităților administrativ-teritoriale și proprietatea privată a statului sau unităților administrativ-teritoriale.

A. Persoanele publice în cauză: CGPPP, în încercarea sa de identificare și globalizare a bunurilor din domeniul public, a tratat într-o manieră transversală ansamblul bunurilor care formează proprietatea publică împreună cu drepturile acestora.

Persoanele publice – titulare a dreptului de proprietate „Prezentul cod, din Franța, se aplică atât bunurilor din domeniul public cât și drepturilor (care pot fi cu caracter mobilier și imobilier) asupra bunurilor care formează proprietatea statului, a colectivităților teritoriale, precum și a stabilimentelor teritoriale. De asemenea, codul se aplică și altor persoane juridice de drept public, astfel formându-se noi categorii de persoane juridice care pot dobândi drepturi asupra bunurilor din domeniul public. Însă prin prevederile acestui cod ele au fost incluse și denumite „*sui generis*”, persoane juridice de drept public.

Ulterior, s-a încercat o inventariere a bunurilor care formează domeniul public, aceasta pentru a se încerca, în primul rând, delimitarea proprietății publice de cea privată. Anumite autorități publice, cu o anumită influență în circuitul civil din Franța și-au exprimat acordul pentru inventarierea acestor bunuri ale proprietății publice. Acestea au recunoscut existența domeniialității publice asupra acelor bunuri care erau destinate și afectate deservirii unui serviciu public, însă cel mai important aspect a fost acela prin care fiecare instituție și-a delimitat propriile bunuri de cele care au fost destinate satisfacerii unui serviciu public, și pe care poate acestea le utilizau în prealabil.

Cu privire la grupările de interes public (așa-numitele GIP) – acestea sunt considerate persoane juridice de drept public, deoarece bunurile de care acestea

dispun pe cont propriu pot releva cu ușurință bunurile din domeniul public de cel privat. Legiuitorul oferă cadrul legal necesar pentru a fixa natura fiecărui bun în parte utilizat de aceste instituții.

La 1 decembrie 2008 s-a adoptat Decretul prin care întreaga gestiune a bunurilor din domeniul public, era concentrată în mâinile unei singure autorități, care avea competența de a o putea împărți cu ministerele. La nivel local, cel însărcinat cu gestiunea bunurilor care formează domeniul public, a fost prefectul local.

B. Persoanele private – acestea nu pot dispune de domeniul public: această caracteristică se aplică și bunurilor din domeniul privat al statului. O problemă care s-a pus în discuție atât în doctrină, cât și în jurisprudența franceză, a fost cine poate fi proprietarul cimitirelor. Potrivit CE 27 MAI 1964, Chervet – cimitirele au ca titular al dreptului de proprietate, grupările private. De asemenea, CE 13 MAI 1964, Eberstock – cimitirele au fost considerate și tratate la fel ca bunurile private ale unei persoane de drept privat.

CE, ASS, AVIS, 10 juin 2004 – persoanele de drept privat, denumite astfel (*sui generis*), potrivit definiției oferite de către Agenția France – Presse – instituție creată de către legiuitor și care exercită o activitate de interes general (deservirea unui serviciu public), a reiterat ideea că acestea nu pot fi titulare ale unui drept de proprietate publică și nici nu pot utiliza bunurile din domeniul public, decât în conformitate cu prevederile legale.

Cu toate acestea, cadrul legal de privatizare a unui stabiliment public, care a fost transformat în bun proprietate privată, nu se poate supune dispozițiilor de drept comun (în general), aceasta deoarece titularul dreptului de proprietate este tot statul sau o unitate administrativ-teritorială, și nu o persoană privată de drept comun. Chiar dacă face parte din proprietatea privată, acesta se supune unor dispoziții speciale față de cele de drept comun, aspect pe care legiuitorul a avut grijă să îl sublinieze în mod expres.

Domenialitate publică și continuitatea serviciului public: Consiliul constituțional, 14 aprilie 2005 – Legea relativă a aeroporturilor:

Prin privatizarea anumitor instituții naționale, legiuitorul francez a considerat că majoritatea bunurilor afectate să îndeplinească un serviciu public vor fi trecute în proprietatea acestor instituții privatizate, înainte de a se proceda la declasarea lor. Un exemplu elocvent în acest sens este privatizarea „Aeroportul din Paris” prin care se realizează, de către această instituție, un serviciu public aeroportuar.

Consiliul Constituțional a confirmat ceea ce s-a decis cu privire la bunurile France Telecom: „declasarea unui bun care aparține domeniului public nu ar fi putut avea ca efect privarea garanțiilor legale constituționale care rezultă din existența și continuitatea serviciilor publice, cărora acestea rămân afectate. Aceste bunuri, indispensabile pentru buna exercitare a unui serviciu public, chiar dacă acestea au fost transformate în proprietate privată, acestea rămân supuse unui regim juridic de natură a prezerva continuitatea serviciului public.”

Două întrebări se pot pune cu privire la cele evocate anterior: una cu privire la regimul bunurilor utilizate pentru realizarea unui serviciu public și cea a aplicării unui regim de coproprietate.

A. Bunurile utilizate pentru ocuparea domeniului public

Atunci când o persoană de drept privat concesionează sau ocupă o dependență domeniială, ea va dispune de lucrările, instalațiile, construcțiile necesare și utile pentru realizarea unui serviciu public. Cu privire la aceste chestiuni s-au formulat mai multe întrebări: cine este titularul dreptului de proprietate asupra acelor bunuri – persoana de drept privat sau statul/unitățile administrativ-teritoriale? Toate aceste chestiuni și-au găsit rezolvarea în dispozițiile legale ale articolului L.2122-9 CGPPP, iar jurisprudența a încercat să se adapteze cu aceste prevederi și soluționeze problemele legale intervenite între persoana ocupantă a domeniului public și titularul dreptului de proprietate asupra acelor bunuri.

Diferențierea depinde, de regulă, de destinația oferită aceluși bun, la finalul concesiunii. În acest caz se disting trei categorii:

1. *Bunurile de retur*: sunt acele bunuri necesare executării serviciului public. Însă prin cesiunea acestor bunuri unei persoane juridice de drept privat nu se pierde dreptul de proprietate a statului sau a UAT-urilor, iar aceste persoane juridice de drept privat se bucură numai de un drept de folosință, iar la expirarea termenului de cesiune, bunurile revin în integralitatea lor titularului dreptului de proprietate.

2. *Exclusivitatea proprietății publice*: coproprietate și domeniialitate. Dacă discutăm despre domeniul public exclusiv al statului, trebuie să stabilim din capul locului că bunurile care formează această categorie de proprietate nu pot suporta partajul, asemenea bunurilor din proprietatea privată. Cu toate acestea, pentru ca aceste bunuri să poată fi supuse partajului, este necesar ca acestea să fie trecute în proprietatea privată a statului sau a unităților administrativ-teritoriale.

Cu privire la coproprietate, aceasta este specifică unui imobil, caz în care cotele-părți pot fi egale sau diferențiate în funcție de participare. O problemă care s-a pus în discuție a fost aceea de a se stabili dacă există o proprietate privată a statului, iar acesta este titularul unei cote-părți dintr-un anumit bun imobil, această cotă-parte face parte din domeniialitatea publică? Răspunsul oferit de Curtea de Casație a Franței în cazul 1 din 25 februarie din 2009, Cne de Sospel, a fost acela potrivit căruia o cotă-parte dintr-un imobil, în care statul este titularul dreptului de proprietate, nu poate fi considerată ca aparținând domeniului public, ci aceasta face parte din proprietatea privată a statului.

3. *Persoanele publice* dispun de un veritabil drept de proprietate asupra bunurilor din domeniul public: existența unei diviziuni între proprietatea privată și publică a statului este de necontestat. O valorizare etică și politică a fost realizată de autorul francez Maurice Hauriou, potrivit căruia, „dacă asupra domeniului public există un drept de proprietate, aceasta nu este o proprietate ordinară, ci este o proprietate care merită numele de publică”.

4. *Stabilimentele publice pot dispune de domeniul public*: până de curând era exclus ca stabilimentele publice să poată deține un anumit drept de proprietate asupra bunurilor din domeniul public. Acele bunuri puteau fi afectate utilizării unui stabiliment public, însă acele bunuri făceau parte din domeniul privat al statului.

O altă problemă cu care s-a confruntat atât doctrina, cât și jurisprudența franceză a fost aceea de a determina formele domeniului public, fapt pentru care ulterior au apărut domeniul public departamental (care cuprinde rute naționale, prefecturi, palate de justiție, închisori etc.) și domeniul public comunal (cimitire, edificii culturale, drumurile urbane și vecinale).

Edificiile cultelor, elemente ale domeniului public comunal¹: câteva dintre marile catedrale încadrate în domeniul public, edificii culturale (biserici, temple, sinagogi, moschee), fac parte din domeniul public comunal. După adoptarea legii din 9 decembrie 1905 cu privire la separarea bisericilor de stat, de regulă, proprietatea acestor edificii culturale a rămas în proprietatea comunelor sau orașelor în care acestea se regăseau. Cu toate acestea, articolul din legea anterior citată, interzice mixtiunea autorității administrative în ordinea interioară a acestor edificii, această competență fiind oferită ministerului Cultelor.

În Franța, o altă problemă care a iscat controverse a fost aceea prin care bunurile afectate producerii energiei hidroelectrice aparțin sau nu domeniului public? Această problemă a fost pusă în discuție în momentul în care aceste bunuri au fost utilizate de o societate privată, și nu de stat. Această chestiune a fost tranșată de CAA de Bordeaux în Hotărârea din 19 mai 1994, prin care s-a stabilit că, indiferent de cine sunt folosite acele bunuri (persoană publică sau privată), ele rămân în proprietatea publică dacă ele sunt utilizate pentru îndeplinirea unui serviciu public.

Posibilitatea oferită stabilimentelor publice (numeroase și diverse) de fi proprietare ale bunurilor care aparțin domeniului public și uneori ca tot aceste stabilimente să dețină bunuri în proprietatea lor privată nu a iscat decât controverse în jurisprudența franceză. Existând două forme de proprietate în mâinile unei singure persoane, unii confundau bunurile necesare utilizării pentru îndeplinirea unui serviciu public și bunurile proprietate privată sau bunurile destinate realizării unei activități comerciale. Este adevărat că titularul poate fi aceeași persoană, însă fiecare categorie de proprietate se supune unui regim juridic diferit, iar acele bunuri au fost achiziționate pentru îndeplinirea unor misiuni diferite și cu scopuri diferite.

1. Criteriul alternativ-dualist: pentru ca un bun să fie încadrat în proprietatea publică, s-a folosit ca și criteriu de delimitare: afectarea aceluși bun utilizării tuturor cetățenilor și asigurarea accesului la acesta de către toți cetățenii interesați. În decursul anilor acest criteriu a fost adaptat, fapt pentru care s-a ajuns la ceea ce cunoaștem în zilele noastre: pentru ca un bun să aparțină domeniului acesta trebuie să fie afectat deservirii unui serviciu public.

¹ CE, 4 novembre 1994, „Abbé Chalumey”.

A. Afectarea unui bun utilizării de către toți cetățenii interesați: a fost primul criteriu care a oferit unui bun destinația de bun public. Inițial acest criteriu și-a găsit consacarea în jurisprudența franceză, în 1935 (speța fiind aceea de a încadra un cimitir în proprietate privată sau publică). Consiliul de Stat a stabilit că este necesară îndeplinirea unei singure condiții pentru ca un bun să fie considerat ca făcând parte din domeniul public: afectarea utilizării acestuia tuturor, în speță acel cimitir fiind utilizat de către toți cetățenii unei comune, a fost încadrat în domeniul comunal, adică public.

O altă problemă cu care s-a confruntat jurisprudența franceză² a fost aceea de a „afecta” un bun, în mod ocazional, utilizării tuturor cetățenilor: în speță s-a pus problema utilizării unui teren lăsat în paragină de către un cetățean și care nu a fost revendicat ulterior niciodată. Problema survenită în acest caz a fost aceea că accesul la unele străzi din acea comună se putea realiza numai prin folosirea aceluși teren, fapt pentru care acel teren a fost încadrat de către autorități în proprietatea publică a acelei comune. La momentul creării unei noi căi de acces, acel teren a reintrat în proprietatea privată a particularului.

B. Afectarea unui bun utilizării pentru satisfacerea unui serviciu public: din secolul al XIX-lea, doctrina a oferit domeniialității publice criteriul afectațiunii unui bun pentru satisfacerea unui serviciu public. Acest criteriu nu a fost adoptat de foarte multe texte legale, însă prima consacrare legală a fost propusă de Comisia care a avut ca îndatorire reforma Codului civil și apoi de jurisprudență.

Speța „SOC. LE BÉTON”³ a avut o importanță deosebită în includerea terenurilor în domeniialitatea publică: una dintre misiunile serviciului public este aceea de a investi și utiliza terenurile care contribuie la funcționarea ansamblurilor portuare (noțiune a domeniialității publice globale). Pentru ca un teren să fie considerat amenajament special, acesta trebuie să îndeplinească una dintre următoarele condiții:

---

² CE, 2 novembre 2015, „Commune Neuves-Maisons”.

³ Soc. Beton, 1956, CE. În speranța că terenul a fost închiriat de o companie privată lângă un port în scopuri private; atunci era necesar să cunoaștem judecătorul competent. Terenul implicat în exploatarea portului, Consiliul de Stat a considerat că face parte din domeniul public.

Hotărârea menționată Société Le Béton a adăugat condiția unei dezvoltări speciale. Într-adevăr, este necesar, în unele cazuri, să se adapteze proprietatea la nevoile seroiciului. Prin urmare, munca mai mult sau mai puțin importantă este realizată în bine, astfel încât să poată fi în domeniul public. Această jurisprudență a fost confirmată mai târziu de hotărârea Berthier din 1960 a Conseil d'Etat, care a cerut o planificare specială pentru a considera proprietatea ca fiind publică. Astfel, jurisprudența a considerat, în anumite cazuri, că singura cesiune este suficientă pentru a determina domeniul public.

Dar această noțiune este oarecum vagă, deoarece importanța operelor nu este luată în considerare uneori și se adaugă distincții ca fiind apropierea proprietății de o stație (Soc. Lyonnaise des transports, 1965, CE).

S-a considerat că nu există un management special în contextul pădurilor și pădurilor (Abamonte, 1975, CE).

Prin urmare, se poate considera că noțiunea de conducere specială a devenit secundară prin jurisprudență, chiar dacă există cazuri în care acest concept rămâne important.

1. Situatia geografică a acestuia raportată la fluviu și la canalele de comunicare a rutelor feroviare („acestea fiind de neînlocuit pentru îndeplinirea unui serviciu public, pentru simplul motiv că acestea conferă o anumită comoditate din punct de vedere al situației lor în spațiu – „M.Long”).

2. Amenajamente speciale, însă lipsite de o anumită strălucire: în această categorie sunt încadrate terenurile care fac conexiunea cu căile navigabile, căile ferate sau rutele în care acel amenajament special împreună cu locurile de legătură, constituie portul.

Același raționament ca cel antemenționat a fost aplicat și în cauza „SARL VILLEDIEU” din 1993 privind o parcelă din portul Papeete, loc în care a fost instalată o stație service. Această parcelă de teren a fost destinată folosirii și instalării birourilor de control a portului, acest serviciu fiind de fapt, un element de organizare al ansamblului portuar în concurență cu îndeplinirea serviciului public portuar.

2. Amenajamentul special – noțiune dificil de definit – această noțiune a fost inovația CGPPP, prin care termenul de „amenajament special” a fost transformat în amenajament indispensabil. La baza acestui criteriu a fost cel al amenajamentului special care nu se aplica decât bunurilor afectate unui serviciu public. Scopul acestuia a fost acela de a extinde sfera domeniului public. De asemenea, motivul pentru care a fost introdus, a fost acela de a încadra terenurile care au fost folosite ulterior pentru promenadă, fapt pentru care acestea se bucură de o protecție legislativă cu caracter special.

Rolul și conținutul amenajamentului special: analiza oferită de jurisprudență acestui subiect a făcut ca această noțiune să devină una contingentă, fluidă și inexactă, greu de asimilat și aplicat.

Notiunea de amenajament special în viziunea jurisprudenței

1. Amenajamentul special și afectarea serviciului public⁴: se poate discuta despre amenajament și domeniul public în cazul hotelului SAINT-ÉTIENNE, pentru simplul motiv că acest imobil a fost amenajat în mod special în categoria imobilelor care ajută la realizarea unui serviciu public în acel oraș.

Un alt edificiu care a fost inclus în domeniul public a fost clădirea Palatului de Justiție din Paris, clădire care a fost afectată îndeplinirii serviciului public al justiției⁵.

⁴ CE, 17 mars 1967, „Ranchon”.

⁵ CE, 23 octobre 1968, „Brun” – *Palatul de Justiție din Paris, fiind repartizat în serviciul public al justiției și care a fost special amenajat în acest scop, aparține domeniului public. Rezultă că contractul încheiat între Departamentul Senei, proprietarul palatului, la momentul deciziei atacate, și M. B [...] ale căror drepturi au fost vândute solicitanților pentru instalarea un restaurant tip bufet în Palat, a fost un contract de drept public a cărui litigiu se încadrează în jurisdicția jurisdicției administrative.*

Tribunalul de la Paris, care a fost repartizat în serviciul public al justiției și a fost special amenajat în acest scop, aparține domeniului public. Rezultă că contractul încheiat între departamentul proprietarului Palatului de

Acest criteriu a cuprins și următoarele bunuri: halele publice⁶, clădirile destinate școlilor și funcționarea acestor locuri⁷, casele de tineret și de cultură⁸, stadioanele municipale⁹, sălile municipale destinate activităților culturale ale orașelor¹⁰, castelele deschise publicului¹¹.

---

la Seine la data deciziei în litigiu și domnul B [...], ale cărui drepturi i-au fost atribuite reclamanților, în vederea instituirii unei bufet-restaurant în Palatul, a fost un contract de drept public, a cărui litigiu se încadrează în jurisdicția jurisdicției administrative. Articolul din contract care să ateste că departamentul a fost săvârșită, în cazul recuperării în cazul în care a fost instalat restaurantul bufet, punând la dispoziția echivalentelor locale co-contractant ar putea primi cereri pe parcursul perioadei de executarea contractului. În acest caz, contractul a expirat și nu a fost reînnoit. Cererea împotriva respingerii în mod corespunzător a despăgubirii.

Contract de drept public între departamentul Seine proprietar al tribunalului la data deciziei atacate, și M. B [...] ale căror drepturi au fost vândute solicitanților pentru instalarea un restaurant tip bufet în palat. Articolul din contract care să ateste că departamentul a fost angajat la preluarea în cazul în care a fost instalat restaurantul cu bufet, pentru a fi spații echivalente la dispoziția celeilalte părți, ar putea primi cereri pe parcursul perioadei de implementare a contractului prin care departamentul a întreprins, în cazul recuperării spațiilor unde a fost instalat bufet-restaurantul, să pună la dispoziția co-contractantului spațiile echivalente, nu putea fi aplicat decât pe durata executării contractului. În acest caz, contractul a expirat și nu a fost reînnoit. Cererea împotriva respingerii în mod corespunzător a despăgubirii.

⁶ CE, 22 avril 1977, „Michaud” – Având în vedere că din anchetă rezultă că orașul Lyon a fost transferat într-o nouă sală, așa-numita „Halle centrale Lyonnaise”, serviciul public pe care la operat până în sala funerarilor; că „sala centrală Lyon” este așadar atribuită serviciului public pentru care a fost aranjată special; că, prin urmare, face parte din domeniul public comunal, în ciuda deliberării din 22 iulie 1968 prin care consiliul municipal Lyon a hotărât să-l clasifice în domeniul privat al orașului; că, în consecință, orașul Lyon nu ar putea oferi legal sieur Michaud să închirieze prin leasing comercial un loc în „lyonnaise centrale de halle” care constituie o dependență a domeniului public comunitar; contra. Cu toate acestea, din anchetă nu rezultă că vina rezultată din nelegalitatea ofertei menționate a provocat prejudiciul domnului Michaud, că, prin urmare, Sieur Michaud nu este motivat să susțină că este greșit că, prin atacul de judecată, instanța administrativă de la Lyon a respins cererea sa de despăgubire întemeiată pe această nelegalitate.

⁷ TC, 7 juillet 1975, „Debans”.

⁸ CE, 21 janvier 1983, „Ass.MJC de Saint-Maur”.

⁹ CE, 13 juillet 1961 „Ville de Toulouse” – Apartenența la facilitățile sportive din domeniul public, cum ar fi stadioanele municipale, a fost recunoscută de către Consiliul de Stat în hotărârea sa din 13 iulie 1961, orașul Toulouse. În consecință, acordurile încheiate între autoritățile locale și asociațiile sportive trebuie considerate convenții de ocupare a domeniului public. Prin urmare, echipamentele sportive pot fi puse la dispoziția unui utilizator numai în cadrul unui contract privat de ocupare a domeniului public, care trebuie, în principiu, să facă obiectul plății redevențelor (articolul L. 2125 -1 din codul general de proprietate asupra persoanelor publice). Cu toate acestea, anumite profesii pot fi acordate cu titlu gratuit sau cu taxe reduse, în cazul în care acest lucru este justificat de un interes public, care pare a fi cazul în ceea ce privește furnizarea de echipamente sportive unei asociații sportive, care constituie organizație non-profit. Normele care reglementează administrarea proprietății comunale, inclusiv a terenurilor de sport, sunt în principiu stabilite de consiliul municipal în temeiul articolelor L. 2121-29 și L. 2241-1 din Codul colectivităților teritoriale, conform căruia reglementează deliberările sale asupra treburilor municipalității și deliberarea „asupra administrării proprietății și operațiunilor imobiliare ale municipiului”. În acest scop, el deține puterea de reglementare. Acesta determină, după caz, criteriile pentru desemnarea ocupanților prioritari ai echipamentului în cauză. În schimb, primarul face deciziile care, deși privesc administrarea proprietății, intră sub incidența măsurii de punere în aplicare.

¹⁰ CE, 17 novembre 1968, „Soc. du Casino de Salies-du-Salat” și CE, 4 avril 1990, „Ass. Pétanque Hermitage”.

¹¹ CE, 11 mai 1977, „Mlle Costes”.

Per a contrario, nu au fost incluse în amenajamentul special: parcelele expropriate pentru realizarea unui canal pentru satisfacerea nevoilor agricole minimale¹².

Noțiunea de *amenajament indispensabil*: după o insecuritate juridică creată de definirea neclară a serviciului special, CGPPP a substituit această noțiune cu cea de *amenajament indispensabil*. Această înlocuire a avut loc la inițiativa Comisiei de reformare a codului civil. Noua definiție a amenajamentului avea următoarea formă: amenajament particular adaptat în mod exclusiv și esențial la scopul individual al serviciului pe care îl deservește”.

Această nouă interpretare le oferea judecătorilor posibilitatea să interpreteze și să aplice noțiunea de *domenialitate publică* (un bun devenea proprietate a domeniului public, chiar dacă nu era legat, în mod exclusiv, de un serviciu public). Exemplele cele mai relevante din Franța sunt următoarele: sălile de judecată sau sălile în care se desfășoară ceremoniile de căsătorie.

Teoria accesorialității: această teorie trebuie distinsă de procesul de accesione inclus în art. 552 alin. (1) din Codul civil privind proprietatea, asta deoarece accesionea reprezintă un mod de dobândire al dreptului de proprietate, însă teoria accesorialității nu reprezintă un mod de dobândire al dreptului de proprietate. Ea se aplică unui drept de proprietate existent, iar o condiție esențială pentru ca aceasta să își găsească aplicabilitatea este ca bunul să aibă ca titular al dreptului de proprietate o persoană de drept public¹³.

Această teorie a accesorialității își găsește două aplicabilități: una materială și una funcțională. Trebuie să menționăm faptul că accesorialitatea unui bun în domeniul public se supune aceluiași reguli ca cele din dreptul privat. Din punct de vedere material, accesorialitatea răspunde unei nevoi clare, anume aceea că un bun care este considerat accesoriu unui bun principal, este legat din punct de vedere fizic de acesta, fiind considerate un întreg indisociabil.

O a doua justificare a teoriei accesorialității este cea a funcționalității unui bun: aceasta deoarece accesoriul concurează la servirea afecțiunii lui pentru existența bunului principal.

Domenialitatea globală și domenialitatea virtuală

Pentru a simplifica această problemă, CE a reținut două sisteme, care permit extinderea în spațiu și în timp a câmpului de aplicare a domenialității publice: domenialitate globală și virtuală. Chiar dacă CGPPP nu a făcut mențiune expresă despre aceste noțiuni, nu înseamnă că acestea și-au pierdut aplicarea.

Domenialitate globală: divizibilitatea în spațiu – la baza acestei teorii a stat teoria accesorialității, care a oferit criteriul funcționalității utilității. Atunci când un serviciu

¹² CE, 30 mai 1951, „Sempé”.

¹³ CE, 12 mai 2004, „Commune de la Ferté Milon”.

public este exercitat de o întreprindere determinată, jurisprudența oferă același regim domeniialității publice formată din terenuri și instalații incluse în aceste întreprinderi. O altă situație este cea în care unele bunuri din domeniul public nu sunt fixe, însă sunt afectate deservirii unui serviciu public. Altfel spus, aceste bunuri sunt înglobate în domeniialitatea publică unde ele sunt considerate un element de organizare al ansamblului bunurilor care sunt destinate utilizării de către toți cetățenii și satisfacerii unui serviciu public.

Această extindere se aplică, de exemplu, locurilor de parcare din interiorul incintelor spitalelor, locurilor cu destinație comercială (piețe), gări, terenuri destinate întreprinderilor portuare, școlilor, facultăților .

Domeniialitate virtuală: *continuitatea în spațiu:* jurisprudența tradițională pretindea ca pentru ca un amenajament special să fie inclus în domeniialitatea publică, acesta trebuie să fie realizat în acest scop și nu doar pentru a fi destinat numai în acest scop. O schimbare importantă a intervenit prin Hotărârea CE, 6 mai 1985 „Eurolat”, iar Înalta Curte a decis că un teren aparține unei colectivități publice și este destinat în a fi amenajat pentru a avea acest efect și „de a fi supus principiilor domeniialității publice”. Anticipând asupra amenajamentelor speciale acestea sunt considerate repere, însă rămân insuficiente pentru a se forma un precedent.

O speță din practica juridică franceză¹⁴, relevantă pentru cele relatate anterior, este cea potrivit căreia Cinemateca franceză a fost considerată ca făcând parte din

---

¹⁴ CE, Avis, 18 mai 2004 – *În principiu, atâta timp cât alocarea sau dezvoltarea nu se efectuează, proprietatea nu aparține domeniului public. Cu toate acestea, judecătorul administrativ pare uneori mulțumit de viitor sau de misiunea virtuală. Așa se pare că a rezultat dintr-o hotărâre din 6 mai 1985 Eurolat, în care Consiliul de Stat a anticipat deja un aranjament special care urma să fie realizat pentru a evita evitarea proprietății principii inalienabilității proprietății persoanelor publice. [...]*

[...] Acest lucru înseamnă că pune întrebarea dacă spațiile sunt sau nu supuse sistemului de dominație publică. Iar pentru aceasta, spațiile trebuie să îndeplinească criteriile domeniului public, și anume că proprietatea trebuie să aparțină exclusiv unei persoane publice, așa cum este prevăzută în art. L2111-1 din Codul general de proprietate al persoanelor publice, și că proprietatea trebuie să primească o anumită cesiune. Prin urmare, statul pare să fie singurul proprietar al acestei clădiri, care îndeplinește primul criteriu, deoarece clădirea a fost achiziționată de stat. [...]

[...] În această hotărâre, Conseil d'État a hotărât că simplul fapt de a desemna terenuri în domeniul privat în vederea înființării unui serviciu public interzice proprietarului public care deține drepturi reală. Principiile dominației publice s-au aplicat unei clădiri care, totuși, nu îndeplinea criteriile de proprietate publică, deoarece elementul de planificare special era lipsit, însă era destinat să intre prin însăși faptul că a fost planificată în mod specific realizarea dezvoltării speciale. [...]

[...] Prin urmare, acest aviz din 18 mai 2004 face parte dintr-o serie de decizii care demonstrează atât dorința de a extinde domeniul de aplicare al dominației publice, dar și în condiții stricte. Cu toate acestea, în acest aviz, Consiliul de Stat se bazează exclusiv, pentru a decide cu privire la certitudinea următoarei cesiunii, pe dubla constatare că statul a dobândit clădirea pentru a instala Cinematecii și pe care le administrează un serviciu public. Din acest motiv, este o certitudine, potrivit lui.

[...] Aceasta este, prin urmare, o cerere a Consiliului de Stat cu privire la teoria virtualității publice, care este o construcție jurisprudențială constând în aplicarea în prealabil a sistemului de dominaționalitate publică, luând în considerare cesiunea pe care urmează să o primească bunurile. Prin urmare, este necesar să vedem mai întâi cum teoria virtualității locale publice sugerează că este o categorie inovatoare, dincolo de criteriile tradiționale de aplicare a principiilor domeniului public al poporului. Într-o a doua etapă, va fi necesar să se demonstreze în ce măsură această opinie a fost făcută în sensul unei hipertrofii a domeniului public contrar spiritului Codului General al Proprietății Publice, limitat de faptul că nu este o încorporare proprie domeniului public (II). [...]

domeniul public – inițial aceasta a fost realizată din venituri private ale unei familii înstărite, însă aceasta cu timpul a ajuns să satisfacă serviciul public cultural, misiune pe care aceasta nu a îndeplinit-o la începuturi. Imobilul în care se desfășura această activitate a fost vândut și lăsat în paragină. Ulterior, autoritățile franceze l-au reabilitat din bani publici cu scopul ca în interiorul acestei clădiri să se desfășoare un serviciu public. Fapt pentru care acest imobil a fost introdus în proprietatea publică, deoarece prin acesta se exercită un serviciu public, iar imobilul în sine face obiectul unui amenajament special.

Conținutul domeniului public

Clasificările care operează pentru diferențierea dependențelor domeniului public au mai mult o valoare relativă și esențialmente pedagogică. Unele au fost separate în mod voit pentru a sublinia calitatea persoanelor publice titulare a dreptului de proprietate. Astfel regiunile, departamentele, comunele, stabilimentele publice, persoanele juridice numite astfel *sui generis* pentru care CGPPP a dorit un regim comun aplicabil tuturor formelor de proprietate. Diferențierea între domeniul public mobilier și domeniul public imobiliar va fi considerată disproporționată și va fi răspunzătoare pentru încadrarea unui bun într-o anumită categorie dintre cele două amintite anterior, aceasta deoarece ipotezele sunt numeroase, iar un bun se poate încadra în ambele categorii, fapt pentru care se va ajunge la o situație delicată de determinare a categoriei aceluși bun.

Cu toate acestea, va fi preferată diferențierea între domeniul public natural și domeniul public artificial, clasificare care a și fost reținută în practică. A fost preferată această clasificare pentru că a fost singura ce oferea posibilitatea ca la afectarea unui bun domeniului public, precum și la ieșirea unui bun din domeniul public, titularul dreptului de proprietate să dețină un drept de proprietate asupra aceluși bun, evident acel drept de proprietate va fi corespunzător domeniului public, fără a se confunda cu dreptul de proprietate al unui particular asupra unui bun.

În rândurile următoare, ne propunem o detaliere a noțiunilor de *domeniu public natural* (care se divizează, la rândul său în: domeniul public maritim, cu subdiviziunile acestuia, și domeniul public fluvial, cu subdiviziunile acestuia).

1. Domeniul public natural – acesta se divide în domeniul public maritim, domeniul public fluvial și domeniul public al undelor radio.

Trebuie să remarcăm aspectul potrivit căruia spațiul/domeniul public maritim de regulă aparține statului francez, însă există excepții în care acest spațiu are ca titular al dreptului de proprietate anumite colectivități precum: Noua Caledonie și Polinezia franceză (acestea fiind, de fapt, arhipelaguri franceze care concentrează mai multe insule aflate sub autoritatea statului francez), iar acestea au fost încadrate în domeniul public fluvial.

A. Domeniul public maritim: teritoriul maritim a suportat foarte multe divizări în practică, însă legislația care a remediat problemele cu care practica s-a confruntat este relativ recentă, aceasta deoarece statul francez a implementat legislația internațională care reglementează teritoriul maritim, preluând normele internaționale stabilite pentru acest domeniu de către Convenția internațională de la Geneva din anul 1986. Trebuie să specificăm faptul că aceste norme internaționale au avut ca scop aducerea unei ordini juridice în practică, dar și protejarea acestui domeniu public și conservarea acestuia pentru a oferi generațiilor viitoare posibilitatea de a beneficia de acest spațiu.

Până la 3 ianuarie 1986, în Franța, nu a existat o definiție legală sau geografică a litoralului, iar câmpul teritorial de aplicare pentru noțiunea de litoral a fost raportat la noțiunea de comune litorale, care ulterior au fost definite de art. 2 din Legea din 1986.

Ulterior, în anul 2004, a fost adoptat decretul prin care se stabileau limitele teritoriale maritime, fapt pentru care articolele din CGPPP L.2111-4¹⁵ au stabilit o listă a dependențelor din domeniul public maritim, care sunt, în același timp, încadrate atât în domeniul public terestru, cât și în domeniul public maritim.

La rândul său, domeniul public maritim se subdivide în:

a) *Țărmurile mării:* acestea sunt considerate, în mod tradițional, ca făcând parte din domeniul public maritim. Geografii au calificat aceste porțiuni de teren fie ca „țărături”, fie ca „zone intermediare dintre apă și pământ”, însă acest spațiu, indiferent de denumirea acestuia, se bucură de o puternică protecție legislativă, deoarece aceste porțiuni de teren au o aplicabilitate multiplă între utilizarea obișnuită și cea necesară integrării zonelor de coastă. Această delimitare a folosinței a fost definită foarte târziu, iar până la acel moment era considerat punct de delimitare locul unde marea reglementa cursul apei.

Pentru dreptul francez, delimitarea limitelor mării nu a fost o problemă, cu totul altfel au stat lucrurile în privința delimitării limitelor zonelor din apă și uscat, aceasta pentru că au existat și proprietăți care aveau ca titular al dreptului de proprietate și particulari, iar o altă problemă a fost aceea a stabilirii titularului dreptului de proprietate pentru terenurile noi formate prin aluviuni și avulsioni, ținând cont că domeniul public maritim se întâlnea cu domeniul privat al particularilor. Aceste chestiuni au fost soluționate prin adoptarea ordonanței marine, promulgată în anul 1681, la propunerea lui Colbert. Aceste reguli de delimitare a spațiilor amintite au fost adaptate la realitățile și cerințele noilor timpuri, precum și la cerința

---

¹⁵ Art. L2111-4 CGPPP – *Domeniul public maritim natural este format din:*

1. *Solul și subsolul mării între limitele exterioare ale mării teritoriale și, în același timp țărăturile mării.*

Țărătura mării este formată din tot ce apa mării poate acoperi sau descoperi în condiții meteorologice normale, fără a se lua în calcul condițiile meteorologie extreme sau excepționale.

2. *Solul și subsolul iazurilor, precum și oricăror alte locuri care comunică direct cu marea.*

3. *Țărătura și releul format de mare.*

jurisprudenței (speța „Sieur Kreitmann”¹⁶ din 12 octombrie 1973 – în care Consiliul de Stat a fixat ca limită a țărmlui – punctul cel mai întins la care poate ajunge marea fără intervenția unor fenomene extreme).

b) *Țărmlurile și terenurile noi formate de apă*: aceste terenuri sunt câștigate fie din retragerea apei mării, fie de sedimentele aduse de mare, care, în ani, au condus la formarea de noi terenuri. La aceste procese naturale se adaugă și procesele artificiale, prin care s-au format noi teritorii fie prin devierea cursului apei, fie prin crearea de către om a unor rezervații.

c) *Solul și subsolul mării teritoriale*: o lungă perioadă de timp a fost considerată ca fiind mare teritorială porțiunea de 3 mile marine conform regulii cutumiare internațională, însă, ulterior, a fost stabilită prin Legea din 24 decembrie 1971 și, ulterior, prin Decretul din 27 iunie 1972, ca fiind mare teritorială porțiunea de 12 mile marine¹⁷, iar Franța a fost unul dintre statele care s-a raliat la această distanță.

---

¹⁶ Speța „Sieur Kreitmann”¹⁶ din 12 octombrie 1973 – În acest caz, un om a construit un zid pe marginea proprietății lui Cassis. Tribunalul administrativ din Marsilia a condamnat la amendă pentru contravenția drumurilor înalte, spunând că zidul a fost construit pe o parte a domeniului maritim public. În continuare, inculpatul a făcut apel la Consiliul de Stat, solicitând reformarea hotărârii. Judecătorul se va concentra asupra interpretării dispozițiilor ordinului din 1681 pentru a determina dacă clădirea încalcă sau nu domeniul maritim public, permițându-i astfel să aprecieze validitatea contravenției la care tribunalul administrativ condamnă casidina.

Curtea, deși se referă la alte texte, se referă în hotărârea sa numai la ordinea din 1681, încercând să o actualizeze cât mai mult posibil, pentru a putea aplica întotdeauna acest reziduu al Sistemul vechi. Cu toate acestea, contrar jurisprudenței precedente, aceasta va armoniza criteriile de delimitare a domeniului public maritim. Într-adevăr, conform jurisprudenței anterioare, Oceanul Atlantic, Canalul Mânecii și Marea Nordului au văzut limita malurilor lor de a merge până la locul în care cel mai mare inundații din martie s-ar putea extinde. Acesta este și criteriul care a fost luat în considerare de Curtea Administrativă de la Marsilia în soluția pe care a făcut-o. Pe de altă parte, Mediterana a văzut delimitarea liniei de coastă de criteriul celui mai mare debit al acesteia

În cauza principală Kreitmann, judecătorul va da o interpretare mai modernă, considerând că lectura care făcuse instanța administrativă a ordinului a fost inexactă și că ar fi prezentat țărmlurile Mediteranei în ordonanță. Ea a pus capăt criteriilor privind „Marele inundații din martie” și „Cele mai mari inundații de iarnă”, oferind astfel o interpretare mai consistentă cu regimul real al mareelor. El a identificat un criteriu comun pentru toate țărmlurile; cea a „celui mai mare flux al anului, excluzând evenimentul excepțional de furtună”.

Prin urmare, judecătorul reafirmă aplicarea ordinului din 1681 prin modernizarea interpretării care trebuie făcută. El a concluzionat că soluția adoptată de Curtea Administrativă de la Marsilia nu este cea corectă, deoarece Curtea a considerat că zidul în cauză a intrat în adâncime de 7,50 metri în domeniul maritim public, în timp ce fluxul cel mai mare a anului acoperă baza clădirii cu numai 3,80 metri lungime. Conseil d'Etat a ordonat administrației să inițieze o nouă procedură. Mai mult, i sa acordat dreptul ministrului amenajării teritoriului, echipamentului, locuinței și turismului, care a susținut că instanța administrativă a stabilit cuantumul amenizii în conformitate cu legea.

Astfel, judecătorul specifică limitele domeniului public maritim. Scopul acestei hotărâri este de a înțelege modul în care Consiliul de Stat va clarifica și va armoniza interpretarea domeniului public maritim.

¹⁷ Mării teritoriale i s-au oferit numeroase definiții în doctrina și practica dreptului internațional. După o opinie exprimată în literatura română de specialitate, numim „ape teritoriale” sau „mare teritorială”, fâșia de mare cu o lățime de 12 mile marine, care se întinde de-a lungul litoralului unui stat și este supusă suveranității sale.

În acest sens Legea organică de bază care reglementează instituția mării teritoriale românești, Legea 17 din 17 august 1990 prevede următoarele: „Marea teritorială a României cuprinde fâșia de mare adiacentă țărmlui ori, după caz, apelor maritime interioare, având lățimea de 12 mile marine (22.224 m) măsurată de la liniile de bază.

De asemenea, articolul L2111-4 precizează în mod expres faptul că sunt proprietate publică solul și subsolul mării teritoriale între limitele interioare și exterioare ale acesteia, precum și țărmurile mării.

Zona economică exclusivă nu face parte din domeniul public, conform regulilor de drept internațional și a cutumelor internaționale, această zonă este considerată a fi patrimoniu comun al umanității.

d) *Iazurile* – acestea au fost incluse în domeniul public, însă condiția pentru a fi considerate ca făcând parte din domeniul public maritim a fost ca acestea să comunice în mod direct și natural cu marea, fără a exista intervenția omului în acest proces.

e) *Terenurile rezervoate* – au fost considerate astfel de terenuri, de către statul francez, cele destinate satisfacerii serviciului public al turismului, precum: ordinii maritime, balneare și turistice. Acestea nefiind terenuri care s-au format natural, legea franceză, le-a inclus în domeniul public artificial, însă scopul lor final fiind acela de a contribui la realizarea interesului general.

B. Domeniul public fluvial: acest domeniu a fost determinat pentru mult timp de fenomene naturale: navigabilitatea și flotabilitatea. Aceste criterii dificile de apreciere și determinare au fost abandonate, iar determinarea acestui domeniu s-a realizat pe baza unei liste clar determinate¹⁸. Diversitatea și importanța interesului general justifică realizarea originii acestui clasament și originea unei mari întinderi a domeniialității publice. Obiectivul acestui clasament a fost acela de a proteja resursa de apă împotriva poluării.

C. Domenialitatea publică a solului și a subsolului – atât legea, jurisprudența și cutumele au stabilit că solul și subsolul fac parte din domeniul public al statului. Doctrina și-a pus o întrebare importantă, și anume dacă există un domeniu public aerian natural? Opiniile doctrinare au fost împărțite în legătură cu această întrebare. Majoritatea autorilor francezi au încercat să ofere un răspuns la întrebarea ante-menționată, iar punctul comun pe care l-au oferit majoritatea a fost acela că pentru a determina spațiul aerian, trebuie să reținem un spațiu aeronautic (acest spațiu public interferând cu domeniul public al undelor radio).

Domeniul public herțian. O speță relevantă pentru această temă a fost cea a „Societății Radio Atlantica, 6 februarie 1948”, în care Consiliul de Stat a abordat pentru prima dată problema existenței unui spațiu herțian, însă nu s-a pronunțat asupra calității acestui spațiu¹⁹.

---

¹⁸ Articolul L.2111-7 - *Domeniul public fluvial natural este constituit de cursul apei și lacurile care aparțin Statului, colectivităților teritoriale sau grupările lor și claste în domeniul public fluvial.*

Articolul L.2111-12 - *Clasamentul (...) este enunțat de un motiv de interes general relativ al navigării, alimentarea cu apă a canalelor navigabile, asigurarea nevoilor de apă în agricultură și industrie, alimentarea cu apă sau de protecție împotriva inundațiilor, toate drepturile de proprietate ale titularilor drepturilor de proprietate și ale țărmurilor au fost rezervoate.*

¹⁹ „Soc.Radio Atlantique”.

Din anul 1978, statul francez a pus monopol în materie de comunicare audiovizuală, iar legea din 1982 proclama drepturile cetățenilor de a avea dreptul de a comunica liber prin aceste unde libere și multiple. De asemenea, legea din 17 ianuarie 1989 a consacrat domeniul publică a spațiului herțian, care a fost confirmată ulterior de CGPPP în art. L.2111-17 – „Frecvențele radioelectrice disponibile asupra teritoriului francez relevă domeniul public al statului, iar „utilizarea de către titularii autorizați, a frecvențelor radioelectrice disponibile asupra teritoriului Republicii, constituie un mod de ocupare privativ al domeniului public al statului” – art.L2111-26.

2. Domeniul public artificial – acesta se subdivizează în domeniul public terestru și domeniul maritim și fluvial artificial.

A) Domeniul public artificial afectat utilizării domeniului public: a) *Domeniul public terestru artificial* – „prin acesta înțelegem ansamblul bunurilor care aparțin unei persoane publice și afectate nevoilor pentru a asigura transportul rutier, cu excepția căilor ferate”²⁰.

Pe lângă dispozițiile din Codul civil, s-a adoptat un cod rutier în care s-a realizat o clasificare a diferitelor categorii de drumuri: drumurile naționale, rutele departamentale, drumurile comunale, drumurile expres și autostrăzile. Această clasificare s-a realizat pentru a putea ilustra interesul general pe care aceste drumuri le deserveșc.

B) Domeniul maritim și fluvial artificial: acest domeniu a fost creat pentru a facilita și pentru a oferi siguranță navigării maritime și pentru ca acest domeniu al navigării maritime.

Fără a ne repeta, precizăm faptul că totalitatea bunurilor care formează proprietatea publică a statului și asupra cărora statul sau unitățile administrativ-teritoriale au un drept real de proprietate au ca scop deservirea unui interes general și ajută la înfăptuirea unor servicii publice. Așa cum am arătat, bunurile din proprietatea publică se bucură de anumite caracteristici specifice numai dreptului de proprietate publică, fapt pentru care prevederile dreptului comun sunt inaplicabile, cu excepția cazului în care bunul este dezafectat de uzul public și încadrat în proprietatea privată a statului.

Ceea ce am dorit să ilustrăm este că dreptul de proprietate publică se bucură de un set de norme specifice, iar prevederile de drept comun generale se vor aplica numai în situații excepționale.

BIBLIOGRAFIE:

I. Tratatе, cursuri

- Deviller Jacqueline Morand *Droit administratif des biens*, LGDJ, 2016;
- René Chapus, *Droit administratif général*, Tome 1-13e édition;

²⁰ Art.L 2111-14 CGPPP și art.L111-1 Code de voirie routière.

- Rivero Jean *Droit administratif*, 19e édition Editura Dalloz, 2002;
- Vedel Georges & Delvolvé Pierre, *Droit administratif, Tome 2*, l'édition 1958, avril 12e édition mise a jour: 1992, octobre.

II. Legislație

- Code de voirie routière;
- Code général de la propriété des personnes publiques;
- Constituția României;
- Legea nr. 554/2004 privind contenciosului administrativ.

III. Jurisprudență franceză

- *Abbé Chalumey*, CE, 4 novembre 1994;
- *Ass. MJC de Saint-Maur*, CE, 21 janvier 1983;
- *Brun* - CE, 23 octobre 1968,
- *CE, Avis*, 18 mai 2004;
- *Commune de la Ferté Milon*, CE, 12 mai 2004;
- *Commune Neuves-Maisons*, CE, 2 novembre 2015;
- *Debans* - TC, 7 juillet 1975;
- *Michaud* - CE, 22 avril 1977;
- *Ranchon* - CE, 17 mars 1967;
- *Sieur Kreitmann din 12 octombrie 1973*;
- *Soc. Beton*, 1956, CE;
- *Soc. Radio Atlantique*;
- *Ville de Toulouse* - CE, 13 juillet 1961.